

מראי מקומות - ראש השנה

כז:

מבחוץ, ומדוע על מבחוץ חילקו בין מעכב את התקיעה לאינו מעכב, ולגבי שלא במקום הנחת פיו סתמו שכשר. וכתבו שיש לפרש בצד הרחב, אלא שהקשו שהרי זה הוסיף על השופר וכתבו בדוחק שהוסיף פוסל רק אם בלא ההוספה לא היה בו שיעור שופר.

והרא"ש (סי' ג) תירץ בשם רבינו יונה שציפהו זהב מבחוץ שאם נשתנה הקול פסול היינו מחצי שופר ולמטה, שכשהקול נכנס בחלק הרחב שבשופר אז הוא משמיע קול ודרכו להשתנות מחמת הציפוי, אבל מחציו ולמעלה לצד פיו אין דרכו להשתנות מחמת הציפוי, ואפילו אם נשתנה מעט לא חשיב שינוי, לפי שאין שם עיקר השמעת הקול.

ה. ואם קול חיצון שמע לא יצא

התוספות מפרשים, שהקול יוצא באויר שבין החיצון והפנימי, והיינו שנים או שלשה שופרות. והרא"ש (סי' ד) (כתב שאם קול חיצון שמע לא יצא, פירושו אף קול החיצון, שלא שייך לשמוע רק את הקול חיצון בלי הקול הפנימי, ופסול משום שנים ושלשה שופרות. והריטב"א פירש, שאם החיצון עוֹדף על הפנימי וכולט יותר לא יצא, מפני שהקול נוצר משני שופרות ביחד וזה כמו שנים ושלשה שופרות, ואם שניהם שווים הקול באמת לא משתנה, וזה כשני אנשים שיתקעו יחד בשני שופרות ופסול, כיון שתרי קלי מאדם אחד בשופר אחד לא משתמעי.

ו. לא תימא דהפכיה ככתונא

הרא"ש (סי' ד) מביא בזה שתי אפשרויות: א. שבמקרה כזה פשוט שפסול ואפילו אם הרחיב את הקצר וקיצר הרחב פסול, ב. שלא נאמר שבמקרה כזה פסול, אלא לעולם הוא כשר, כיון שהקצר במקומו עומד והרחב במקומו עומד, ודרך העברתו היא, ורק אם אינו דרך העברתו פסול.

ז. אלא שהרחיב את הקצר וכו'

היום תרועה דן, מה הדין אם עשה אחד מהם, שהרחיב את הקצר או קיצר את הרחב אבל לא את שניהם, וכתב, שמכיון שטעם הפסול הוא משום שאין זה דרך העברתו, גם בזה פסול, והטעם שנקטה הגמרא את שניהם הוא, מפני שיש בזה חידוש שאפילו שעכשיו הרואה אומר שבדרך ברייתו הוא, שצד אחד קצר וצד השני רחב, עדיין אין זה דרך העברתו.

ח. ניקב וסתמו בין במינו בין שלא במינו פסול וכו'

רש"י מפרש, שבמינו כשר דוקא אם אינו מעכב את התקיעה, וכן בכל הסוגיא מדובר שאינו מעכב את התקיעה, אבל אם

א. ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול

יש לדון, אימתי נאמר שמעכב את התקיעה האם אחרי הסתימה או קודם הסתימה, והתוספות סברו לפרש שהיינו קודם הסתימה, שמחמת הנקב נשתנה הקול, וכשסתמו אפילו שחזר לקול הראשון פסול, והטעם שהסתימה מסייעת לקול, ו'שופר אחד' אמר רחמנא. ולמסקנא כתבו שמעכב את התקיעה פירושו אחרי הסתימה, אבל אם סתם במינו וחזר לקול הראשון כשר או אם לא סתם אפילו מעכב כשר, כיון שכל הקולות כשרים בשופר.

והקשה היום תרועה, שבתחילת דבריהם הסבירו התוספות שאפילו אם מעכב אחרי הסתימה כשר כיון שכל הקולות כשרים, ואם כן במסקנת התוספות לא נתבאר מדוע בגלל שהסתימה מעכבת פסול. ומיישב שהיכן שהנקב לא עיכב בעודו נקוב, אז כשסתמו כשר ואפילו שעכשיו מעכב, אבל אם בעודו נקוב עיכב ואחרי סתמו מעכב, פסול. אבל קשה במסקנת התוספות, שאם ניקב והנקב מעכב וכשסתמו עדיין מעכב פסול, אבל אם אינו מעכב כשר, והרי נשתנה הקול מחמת הסתימה, ומדוע אין דינו כציפהו זהב שאם נשתנה קולו פסול, והניח בצריך עיון.

ב. אם קול הברה שמע לא יצא

כתב המשנה ברורה (סי' תקפ"ז סק"ז) שאפילו תוקע בבית הכנסת, ויש אנשים העומדים בחוץ הרחוקים קצת, גם בזה שייך פסול של קול הברה, והוא מהט"ז. וכתב הביאור הלכה (ד"ה ואם קול), שנראה שהוא מפרש קול הברה קול חלוש, והביאור הלכה עצמו כתב שנראה שקול הברה הוא קול מעורבב, והביא מרבינו מנוח שפירש שקול הברה היינו מה 'שנתבלבל הקול ונראה כאילו אחד מדבר כנגדו', ולכאורה אינו כפירוש הט"ז, אולם כתב שאולי שניהם נחשבים לקול הברה. ובסוף דבריו כתב שהטבע בתוקע בין ההרים שהקול חוזר, וממה שלא הזהירו מזה הפוסקים משמע שאין זה ערבוב הקול אלא הוא קול שנכפל אחרי שמסתיים הקול הראשון ואין בו פסול.

ג. צפהו זהב וכו'

כתב השפת אמת שנקט צפהו זהב, ולא צפהו סתם, להשמיע באגב שבמדינה אין מצוה לצפותו בזהב, וגם שאין אומרים בזה אין קטיגור נעשה סניגור, והטעם משום שלא נעשה הציפוי ליפוי הקול.

ד. שלא במקום הנחת פה כשר

הקשו התוספות, שלכאורה שלא במקום הנחת הפה היינו

מראי מקומות - ראש השנה

כז: (המשך)

לעיין בדבריו, שאפילו אם השיעור הוא מדרבנן, שייך פסול של כתותי מיכתת שיעוריה מדרבנן שכן צריך שיעור, ואין לומר שבשיעור דרבנן אין חסרון של כתותי מיכתת שיעוריה, שהרי לענין נר חנוכה כתב **השערי תשובה** (סי' תרע"ג ס"א) בשם השער אפרים שאומרים כתותי מיכתת שיעורה, אף שמצות נר חנוכה היא מדרבנן, וצריך עיון].

יא. מהו דתימא מין במינו חוצץ

הקשה הקהילות **יעקב** (סי' כ"א), מה ענין מין במינו חוצץ או אינו חוצץ לכאן, והרי הוא תוקע לתוך הזכרות, ותקיעה בזכרות פסולה לתקיעת שופר, ותיריך, שעדיין קרוי שתוקע לחלל השופר, אלא שתוקע דרך הזכרות, וכיון שמין במינו אינו חוצץ, כשה, וסיים בצריך עיון.

יב. לא שנו אלא לאותן העומדים על שפת

הבור אבל אותן העומדין בבור יצאו

פירש רש"י, שאותן העומדים בבור שומעים לעולם את קול השופר. ודייק הרא"ש (סי' ח) שמשמע מזה שהעומדים בשפת הבור פעמים שומעים קול שופר ופעמים שומעים קול הברה. והקשה שלפי מה הם שומעים כן, ולא מסתבר שתלוי בהבחנת האדם שפעמים כך ופעמים כך שבמה זה תלוי, ואם תלוי בנתרחק השומע מן הבור, או בעומק הבור, או כמה נתקרב התוקע לקירות הבור, אז כל זה צריך שיעור ולא נאמר לנו בזה שיעור, ולכך פירש הרא"ש, שאותן העומדים בחוץ אין שומעים אלא קול הברה, ואותן העומדים בפנים שומעים לעולם את קול השופר.

מעכב את התקיעה פסול בכל אופן. אבל התוספות והרא"ש (סי' ה) מעמידים את מחלוקת רבי נתן וחכמים באופן שגם אחרי הסתימה הוא מעכב את התקיעה, ועיין עוד בדבריהם, שדנו איך להעמיד את המשנה.

ז. אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר

פירש רש"י שאם נשתייר ממקום הנחת הפה עד הסדק כשיעור תקיעה כשר, ומה שיש אחרי מקום זה הרי זה כמי שניטל כבר וכארוך וקצרו שכשר. אבל הריטב"א כתב, שאפילו אם נשתייר שיעור תקיעה אחרי הסדק לכיון הצד הרחב כשר, שמה שבפיו אינו חוצץ משום שמין במינו הוא. ומוסיף שראוי לחוש לדברי רש"י הואיל והורה זקן.

י. וכמה שיעור תקיעה וכו' כדי

שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן

כתב הרא"ש (סי' ו), ששיעורו טפח, ונאמר באופן זה כדי לפרש הטעם ששיעורו טפח, והוא שעל ידי זה שנראה לכאן ולכאן לא יאמרו לתוך ידו הוא תוקע. ומשמע שהשיעור הוא מדרבנן. אבל מדברי התוספות בסוכה (ז' ד"ה סיכך-א) מבואר ששיעור טפח הוא מדאורייתא. גם במנחת חינוך (ת"ה, ו) נקט ששיעורו מהתורה, והביא דברי הפרי מגדים (או"ח תקפ"ו, מ"ז י"ט), שאין שיעור לשופר מן התורה, ומקשה עליו שלא משמע כן.

ובביאור הלכה (סי' תקפ"ו ס"ט ד"ה ארבעה) הביא את שתי השיטות, וכתב שאף לשיטת הרא"ש, יש שיעור מן התורה כדי שיהא אפשר לתקוע בו, ולכן שייך פסול של כתותי מיכתת שיעוריה בשופר של עיר הנדחת לקמן (כח). [ויש